Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 15. novembra 2018*

„Predhodno odločanje – Enako obravnavanje oseb ne glede na raso ali narodnost – Direktiva 2000/43/ES – Člen 3(1)(g) – Področje uporabe – Pojem ‚izobraževanje' – Podeljevanje štipendij, katerih namen je spodbujanje raziskovalnih ali študijskih projektov v tujini, s strani zasebne ustanove – Člen 2(2)(b) – Posredna diskriminacija – Podeljevanje teh štipendij pod pogojem predhodne pridobitve prvega pravniškega državnega izpita (*Erste Juristische Staatsprüfung*) v Nemčiji"

V zadevi C-457/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija) z odločbo z dne 1. junija 2017, ki je prispela na Sodišče 31. julija 2017, v postopku

Heiko Jonny Maniero

proti

Studienstiftung des deutschen Volkes eV,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi R. Silva de Lapuerta, podpredsednica v funkciji predsednice prvega senata, A. Arabadjiev (poročevalec), E. Regan, C. G. Fernlund in S. Rodin, sodniki,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,

sodna tajnica: R. Șereș, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 30. maja 2018,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za H. J. Maniera S. Mennemeyer, P. Rädler in U. Baumann, Rechtsanwälte,

– za Studienstiftung des deutschen Volkes eV E. Waclawik, Rechtsanwalt, in G. Thüsing, profesor prava,

– za nemško vlado T. Henze, M. Hellmann in E. Lankenau, agenti,

– za Evropsko komisijo D. Martin in B.-R. Killmann, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 11. septembra 2018

* Jezik postopka: nemščina.

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 2(2)(b) in člena 3(1)(g) Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 20, zvezek 1, str. 23).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Heikom Jonnyjem Manierom in Studienstiftung des deutschen Volkes eV (akademska ustanova nemškega naroda, v nadaljevanju: ustanova) v zvezi s tožbo za odpravo in opustitev diskriminacije, ki naj bi jo H. J. Maniero utrpel zaradi svoje starosti in narodnosti.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodnih izjavah 12 in 16 Direktive 2000/43 je navedeno:

„(12) Da bi zagotovili razvoj demokratičnih in strpnih družb, ki omogočajo sodelovanje vseh oseb ne glede na njihovo raso ali narodnost, bi morali posebni ukrepi na področju diskriminacije, ki temelji na rasi ali narodnosti, segati dlje od dostopa do zaposlitvenih in samozaposlitvenih dejavnosti in zajemati področja, kakršna so izobraževanje, socialna zaščita, vključno s socialnim in zdravstvenim varstvom, socialne ugodnosti in dostop do dobrin in storitev ter preskrba z njimi.

[…]

(16) Pomembno je zaščititi vse fizične osebe pred diskriminacijo na podlagi rase ali narodnosti. […]“

4 Člen 2 te direktive, naslovljen „Pojem diskriminacije“, v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. „V tej direktivi ‚načelo enakega obravnavanja‘ pomeni, da ne sme biti nobene neposredne ali posredne diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti.

2. V odstavku 1:

[…]

(b) se za posredno diskriminacijo šteje, če bi na videz nevtralna določba, merilo ali praksa postavila osebe neke rase ali narodnosti v posebno neugoden položaj v primerjavi z drugimi osebami, razen če to določbo, merilo ali prakso objektivno upravičuje zakonit cilj in če so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna.“

5 Člen 3 navedene direktive, naslovljen „Področje uporabe“, v odstavku 1 določa:

„Ta direktiva se uporablja v okviru pristojnosti, dodeljenih [Evropski uniji], za vse osebe v javnem in zasebnem sektorju, vključno z javnimi organi, v zvezi:

[…]

(g) z izobraževanjem;

[…]“

Nemško pravo

6 Direktiva 2000/43 je bila v nemški pravni red prenesena z Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (splošni zakon o enakem obravnavanju) z dne 14. avgusta 2006 (BGBl. 2006 I, str. 1897, v nadaljevanju: AGG).

7 Člen 1 AGG, naslovljen „Namen zakona“, določa:

„Namen tega zakona je preprečiti ali odpraviti vsako diskriminacijo na podlagi rase ali narodnosti, spola, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.“

8 Člen 2 AGG, naslovljen „Področje uporabe“, v odstavku 1 določa:

„Diskriminacija, ki izvira iz katerega od razlogov iz člena 1, je po tem zakonu prepovedana glede:

[…]

(7) izobraževanja“.

9 Člen 3 AGG, naslovljen „Opredelitve“, v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Za neposredno diskriminacijo gre, če se iz katerega od razlogov iz člena 1 oseba obravnavana manj ugodno, kakor se obravnava, se je obravnavala ali pa bi se obravnavala druga oseba v primerljivem položaju. […]

2. Za posredno diskriminacijo se šteje, če bi na videz nevtralna določba, merilo ali praksa iz katerega od razlogov iz člena 1 postavila nekatere osebe v posebno neugoden položaj v primerjavi z drugimi osebami, razen če to določbo, merilo ali prakso objektivno upravičuje zakonit cilj in če so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna.“

10 Člen 19 AGG, naslovljen „Prepoved diskriminacije v civilnopravnih razmerjih“, v odstavku 2 določa:

„Postavljanje v slabši položaj zaradi rase ali narodnosti poleg tega ni dovoljeno tudi ob nastanku, med izvajanjem in ob prenehanju preostalih civilnopravnih dolžniških razmerij v smislu člena 2(1), točke od 5 do 8.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

11 H. J. Maniero je italijanski državljan, ki je rojen v Nemčiji in ki ima tam tudi stalno prebivališče. Leta 2013 je na univerzi Haybusak d’Erevan (Armenija) pridobil akademski naziv *Bachelor of Laws*.

12 Ustanova je v Nemčiji registrirano združenje, katerega namen je zlasti s podeljevanjem štipendij spodbujati univerzitetno izobrazbo mladih, ki bi bili zaradi svoje velike znanstvene ali umetniške nadarjenosti in osebnosti zmožni posebnih dosežkov v splošnem interesu.

13 H. J. Maniero se je z elektronskim sporočilom z dne 11. decembra 2013 pri ustanovi pozanimal o pogojih za pridobitev štipendije v okviru programa ustanove, imenovanega „Bucerius Jura“ (v nadaljevanju: program Bucerius Jura), katerega namen je spodbujanje pravnih raziskovalnih in študijskih projektov v tujini.

14 Ustanova je z dopisom z dne 17. januarja 2014 H. J. Maniera obvestila, da je pogoj za pridobitev štipendije uspešno opravljen prvi pravniški državni izpit (*Erste Juristische Staatsprüfung*).

15 Tožeča stranka je z elektronskim sporočilom z istega dne ustanovi odgovorila, da je akademski naziv, ki ga je pridobila v Armeniji po petih letih študija, primerljiv z drugim pravniškim državnim izpitom (*Zweite Juristische Staatsprüfung*), saj imetniku omogoča, da v tej tretji državi opravlja sodniško funkcijo in odvetniški poklic. Dodala je, da bi lahko pogoj, ki se zahteva za pridobitev štipendije v okviru programa Bucerius Jura, kršil splošno načelo enakega obravnavanja, saj pomeni diskriminacijo, ki temelji na narodnosti ali socialnem izvoru.

16 H. J. Maniero v predpisanem roku ni vložil kandidature za pridobitev štipendije v okviru navedenega programa. V poznejši izmenjavi dopisov z ustanovo je H. J. Maniero trdil, da ga je njen negativni odnos odvrnil od vložitve kandidature.

17 H. J. Maniero je proti ustanovi vložil tožbo za odpravo in opustitev diskriminacije zaradi njegove starosti oziroma izvora, za plačilo 18.734,60 EUR in za naložitev obveznosti plačila dodatne odškodnine za potne stroške.

18 Ker nemški sodišči na prvi in pritožbeni stopnji tožbi nista ugodili, je H. J. Maniero vložil revizijo pri Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija).

19 Predložitveno sodišče meni, da je rešitev spora na prvem mestu odvisna od tega, ali to, da registrirano društvo podeljuje štipendije, katerih namen je spodbujanje raziskovalnih ali študijskih projektov v tujini, zajeto s pojmom „izobraževanje“ v smislu člena 3(1)(g) Direktive 2000/43. Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče) v zvezi s tem poudarja, da se je v predlogu Evropske komisije, na podlagi katerega je bila ta direktiva sprejeta, sklicevalo na „[…] izobraževanj[e], vključno s pomočmi za usposabljanje in štipendijami, pri čemer se v celoti upošteva odgovornost držav članic za vsebino poučevanja in organizacijo izobraževalnih sistemov, pa tudi njihovo kulturno in jezikovno raznolikost“. Tako se sprašuje, zakaj je bil na koncu sprejet le pojem „izobraževanje“.

20 To sodišče na drugem mestu v primeru pritrdilnega odgovora na prvo vprašanje meni, da je rešitev spora poleg tega odvisna od tega, ali v okviru podeljevanja teh štipendij pogoj pridobitve prvega pravniškega državnega izpita pomeni posredno diskriminacijo v smislu člena 2(2)(b) Direktive 2000/43, ki se izvaja nad državljanom Unije, ki je pridobil primerljivo diplomo zunaj Unije, kadar izbira kraja pridobitve diplome ni nikakor povezana z narodnostjo zadevne osebe ter kadar bi ta oseba, ki ima stalno prebivališče v Nemčiji in ki tekoče obvlada nemški jezik, imela možnost pravo študirati v Nemčiji in tam opraviti prvi pravniški državni izpit.

21 Sicer naj bi tak pogoj, kot trdi H. J. Maniero, osebe tuje narodnosti, ki so pridobile enakovredno izobrazbo v tujini, postavil v slabši položaj, kadar te ne bi mogle študirati v Nemčiji ali kadar to zanje vsaj ne bi bilo enostavno.

22 Vendar Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče) dvomi o tem, ali H. J. Maniero spada v tako skupino, ki je manj ugodno obravnavana. Po mnenju tega sodišča namreč ta na eni strani popolnoma obvlada nemščino, prebiva v Nemčiji in bi torej lahko brez težav študiral v tej državi članici. Poleg tega naj njegova izbira, da diplomo pridobi v Armeniji, ne bi bila povezana z njegovo narodnostjo.

23 Na drugi strani to sodišče poudarja, da se pojem „diskriminacija na podlagi narodnosti“ iz člena 1 in člena 2(1) Direktive 2000/43, kot izhaja iz točke 60 sodbe z dne 16. julija 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria (C-83/14, EU:C:2015:480), uporablja ne glede na to, ali zadevni ukrep vpliva na osebe neke narodnosti ali osebe, ki niso navedene narodnosti in so skupaj s prvimi postavljene v posebno neugoden položaj, ki izhaja iz tega ukrepa.

24 Če gre za posredno diskriminacijo, bi se po mnenju tega sodišča na tretjem mestu postavljalo vprašanje, ali je cilj izobraževalne politike, ki se dosega s programom Bucerius Jura in ki ni povezan z diskriminatornimi merili, objektivna utemeljitev v smislu člena 2(2)(b) Direktive 2000/43.

25 V skladu z vsebino razpisa naj bi bil namen programa Bucerius Jura, da se s spodbudo, ki se zagotavlja za raziskovalne in študijske projekte v tujini, posebno usposobljenim diplomantom študija prava v Nemčiji omogoči pridobiti znanje o tujih pravnih sistemih, izkušnjo življenja v tujini in jezikovno znanje. Ker pa naj ta namen ne bi bil povezan z nobenim diskriminatornim merilom, predložitveno sodišče meni, da praksa ustanove ne pomeni posredne diskriminacije.

26 V teh okoliščinah je Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali podeljevanje štipendij za raziskovanje ali študij v tujini, ki ga izvaja registrirano društvo, spada pod pojem ‚izobraževanje' v smislu člena 3(1)(g) Direktive [2000/43]?

2. Če je treba na prvo vprašanje odgovoriti pritrdilno:

Ali pogoj za sodelovanje v razpisu, to je opravljen prvi pravniški državni izpit v Nemčiji, pri podeljevanju štipendij iz prvega vprašanja pomeni posredno diskriminacijo prosilca v smislu člena 2(2)(b) Direktive [2000/43], če je prosilec, ki je državljan Unije, sicer dosegel primerljivo stopnjo izobrazbe v državi, ki ni članica Evropske unije, ne da bi izbral ta kraj za pridobitev izobrazbe zaradi svoje narodnosti, vendar je imel zaradi stalnega prebivališča v Nemčiji in tekočega znanja nemščine tako kot državljani možnost, da po zaključenem študiju prava v Nemčiji opravi prvi pravniški državni izpit?

Ali je pri tem pomembno, da se s programom štipendiranja, ne da bi bil ta povezan z diskriminatornimi merili, uresničuje cilj, da se diplomantom študija prava v Nemčiji s štipendijo za raziskovanje ali študij v tujini omogoči pridobitev znanja o tujih pravnih sistemih, izkušnje življenja v tujini in jezikovnega znanja?"

Vprašanji za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

27 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem Sodišče sprašuje, ali je treba člen 3(1)(g) Direktive 2000/43 razlagati tako, da je to, da zasebna ustanova podeljuje štipendije, katerih namen je spodbujanje raziskovalnih in študijskih projektov v tujini, zajeto s pojmom „izobraževanje" v smislu te določbe.

28 Najprej je treba poudariti, kot je razvidno iz spisa, ki ga ima na voljo Sodišče, da je glavni namen programa Bucerius Jura spodbujanje dostopa do univerzitetnih pravnih raziskovalnih in študijskih projektov v tujini s tem, da se sodelujočim podelijo finančna sredstva, ki zajemajo enotno mesečno štipendijo v višini 1000 EUR oziroma v primeru opravljanja študija v Veliki Britaniji ali Združenih državah 1500 EUR, enkratno dajatev za odhod v višini 500 EUR, povračilo potnih stroškov in dajatev za namene vpisnin do največ 12.500 EUR, pri čemer se vpisnine v celoti upoštevajo do 5000 EUR, nad tem zneskom pa v višini 50 %.

29 Zato je treba preveriti, ali pojem „izobraževanje" v smislu člena 3(1)(g) Direktive 2000/43 zajema dostop do izobraževanja, in če ga, ali so štipendije, kot so te, ki se podeljujejo v okviru programa Bucerius Jura, lahko zajete s tem pojmom.

30 V zvezi s tem je treba opozoriti, da ker Direktiva 2000/43 ne vsebuje nikakršne opredelitve pojma „izobraževanje“, je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča pomen in obseg tega pojma določiti v skladu z njegovim običajnim pomenom v vsakdanjem jeziku, pri čemer je treba upoštevati okvir, v katerem se uporablja, in cilje, ki jim sledi ureditev, katere del je (glej po analogiji sodbo z dne 3. septembra 2014, Deckmyn in Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, točka 19 in navedena sodna praksa).

31 Najprej, kot je generalna pravobranilka poudarila v točkah 22 in 23 sklepnih predlogov, se pojem „izobraževanje“ v običajnem pomenu v vsakdanjem jeziku razume tako, da se nanaša na ravnanja ali procese, s katerimi se prenašajo ali pridobivajo zlasti informacije, znanje, razumevanje, odnos, vrednote, spretnosti, kompetence ali vedênje.

32 Vendar čeprav ni dvoma, da so univerzitetne pravne raziskave in študiji, dostop do katerih se želi spodbujati s programom Bucerius Jura, zajeti s pojmom „izobraževanje“ v običajnem pomenu v vsakdanjem jeziku, je treba poudariti, da zgolj s tem pojmom na prvi pogled ni zajet dostop do izobraževanja niti finančna sredstva, kot so ta v postopku v glavni stvari.

33 Dalje, v zvezi s pravnim okvirom, v katerem je uporabljen pojem „izobraževanje“, je treba poudariti, da je ta pojem uporabljen v členu 3 Direktive 2000/43. Ta člen pa se nanaša na materialno področje uporabe te direktive, katere namen v skladu z njenim členom 1 je določiti okvir za boj proti diskriminaciji na podlagi rase ali narodnosti, da bi se v državah članicah uveljavilo načelo enakega obravnavanja.

34 Nazadnje, v uvodni izjavi 16 te direktive je v zvezi s cilji, ki se s to direktivo dosegajo, navedeno, da je treba vse fizične osebe zaščititi pred diskriminacijo na podlagi rase ali narodnosti.

35 Kar posebej zadeva materialno področje uporabe Direktive 2000/43, je iz uvodne izjave 12 te direktive razvidno, da bi morali, da bi se zagotovil razvoj demokratičnih in strpnih družb, ki omogočajo sodelovanje vseh oseb ne glede na njihovo raso ali narodnost, posebni ukrepi na področju diskriminacije, ki temelji na rasi ali narodnosti, med drugim zajemati področja, kakršna so našteta v členu 3(1) te direktive (sodbi z dne 12. maja 2011, Runevič-Vardyn in Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, točka 41, in z dne 16. julija 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, točka 40).

36 Kot je Sodišče že presodilo, zato glede na namen Direktive 2000/43 in na naravo pravic, ki se z njo varujejo, ter glede na to, da je ta direktiva zgolj izraz načela enakosti na zadevnem področju, ki je eno od splošnih načel prava Unije, priznano s členom 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, področja uporabe navedene direktive ni mogoče opredeliti ozko (sodbi z dne 12. maja 2011 Runevič-Vardyn in Wardyn, C-391/09, EU:C:2011:291, točka 43, in z dne 16. julija 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, točka 42).

37 Vendar se, kot je generalna pravobranilka poudarila v točkah 32 in 34 sklepnih predlogov, s teleološko razlago pojma „izobraževanje“ v smislu člena 3(1)(g) Direktive 2000/43 zahteva, prvič, da se dostop do izobraževanja šteje za enega od bistvenih elementov tega pojma, saj izobraževanje ne more obstajati brez možnosti dostopa do njega, zaradi česar cilja te direktive, ki je boj proti diskriminaciji na področju izobraževanja, ne bi bilo mogoče doseči, če bi bila dovoljena diskriminacija v fazi dostopa do izobraževanja.

38 Drugič, za stroške, ki so povezani z udeležbo pri raziskovalnem projektu ali izobraževalnem programu, je treba šteti, da spadajo med sestavne dele dostopa do izobraževanja, ki so tako zajeti s pojmom „izobraževanje“, ker bi lahko bil dostop do navedenega projekta ali programa pogojen z razpoložljivostjo finančnih sredstev, potrebnih za tako udeležbo.

39 Zato je treba ugotoviti, da so finančna sredstva v obliki štipendij zajeta s pojmom „izobraževanje“ v smislu člena 3(1)(g) Direktive 2000/43, če obstaja dovolj tesna povezava med temi finančnimi sredstvi in udeležbo pri nekem raziskovalnem projektu ali izobraževalnem programu, ki je prav tako zajet s tem pojmom. To velja zlasti, če so ta finančna sredstva povezana z udeležbo potencialnih kandidatov pri takem raziskovalnem ali študijskem projektu, če je njihov cilj odprava vseh ali dela potencialnih finančnih ovir za to udeležbo in če je z njimi ta cilj mogoče doseči.

40 Zdi pa se, da to velja za štipendije iz postopka v glavni stvari, ker se zdi, da so takšne, da je z njimi mogoče odpraviti vse ali del potencialnih finančnih ovir za udeležbo pri univerzitetnih pravnih raziskovalnih projektih ali študijskih programih v tujini s tem, da se prispeva k temu, da se zadevnim kandidatom omogoči kritje višjih potnih in življenjskih stroškov zaradi preselitve v tujino ter vpisnin, povezanih z navedenimi raziskovalnimi projekti ali izobraževalnimi programi, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.

41 V nasprotju s trditvami ustanove in nemške vlade teh ugotovitev ni mogoče izpodbiti niti s preudarki, ki izhajajo iz zgodovine nastanka člena 3(1)(g) Direktive 2000/43, niti s sistematiko te določbe.

42 Na eni strani namreč, kot je generalna pravobranilka poudarila v točki 43 sklepnih predlogov, iz zgodovine nastanka člena 3(1)(g) Direktive 2000/43 ni nedvoumno razvidno, da bi bilo besedilo „z izobraževanjem, vključno s pomočmi za usposabljanje in štipendijami, pri čemer se v celoti upošteva odgovornost držav članic za vsebino poučevanja in organizacijo izobraževalnih sistemov, pa tudi njihovo kulturno in jezikovno raznolikost“, ki je bilo v prvotnem predlogu Komisije, na podlagi katerega je bila ta direktiva sprejeta, med zakonodajnim postopkom izbrisano zato, ker je zakonodajalec Unije želel omejiti področje uporabe te določbe.

43 Kot je generalna pravobranilka poudarila v točkah 44 in 45 sklepnih predlogov, se na drugi strani niti zaradi okoliščine, da člen 3(1) Direktive 2000/43 obseg večine pojmov, ki so v njem našteti, natančneje določa z dodatnimi elementi, niti zaradi okoliščine, da se člen 3(1)(b) te direktive izrecno nanaša na poklicno usposabljanje, ne zahteva ozka razlaga pojma „izobraževanje“ v smislu člena 3(1)(g) navedene direktive, ki bi bila v nasprotju z njenimi cilji, navedenimi v točkah od 34 do 36 te sodbe.

44 Glede na vse zgoraj navedene preudarke je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(1)(g) Direktive 2000/43 razlagati tako, da je to, da zasebna ustanova podeljuje štipendije, katerih namen je spodbujanje raziskovalnih in študijskih projektov v tujini, zajeto s pojmom „izobraževanje“ v smislu te določbe, če obstaja dovolj tesna povezava med podeljenimi finančnimi sredstvi in udeležbo pri teh raziskovalnih ali študijskih projektih, ki so prav tako zajeti s pojmom „izobraževanje“. To velja zlasti, če so ta finančna sredstva povezana z udeležbo potencialnih kandidatov pri takem raziskovalnem ali študijskem projektu, če je njihov cilj odprava vseh ali dela potencialnih finančnih ovir za to udeležbo in če je z njimi ta cilj mogoče doseči.

Drugo vprašanje

45 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 2(2)(b) Direktive 2000/43 razlagati tako, da to, da zasebna ustanova s sedežem v državi članici podelitev štipendij, katerih namen je spodbujanje pravnih raziskovalnih in študijskih projektov v tujini, omeji na kandidate, ki so v tej državi članici opravili pravniški izpit, kot je ta v postopku v glavni stvari, pomeni posredno diskriminacijo na podlagi rase ali narodnosti v smislu te določbe.

46 V skladu s tem členom se za posredno diskriminacijo šteje, če bi na videz nevtralna določba, merilo ali praksa postavila osebe neke rase ali narodnosti v posebno neugoden položaj v primerjavi z drugimi osebami, razen če to določbo, merilo ali prakso objektivno upravičuje zakonit cilj ter če so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna.

47 Pojem „posebno neugoden položaj“ v smislu te določbe je treba razumeti tako, da se zlasti osebe neke rase ali narodnosti zaradi zadevne določbe, merila ali prakse znajdejo v neugodnem položaju (glej v tem smislu sodbo z dne 16. julija 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, točka 100, in z dne 6. aprila 2017, Jyske Finans, C-668/15, EU:C:2017:278, točka 27).

48 Ta pojem se torej uporabi le, če domnevno diskriminatoren ukrep učinkuje tako, da v neugoden položaj postavi neko narodnost. Poleg tega se obstoj manj ugodnega obravnavanja ne sme ugotavljati splošno in abstraktno, ampak specifično in konkretno ob upoštevanju zadevnega ugodnega obravnavanja (sodba z dne 6. aprila 2017, Jyske Finans, C-668/15, EU:C:2017:278, točki 31 in 32).

49 V obravnavanem primeru ni sporno, da skupina, ki jo ustanova ugodno obravnava pri podeljevanju štipendij iz postopka v glavni stvari, zajema osebe, ki izpolnjujejo pogoj, da so uspešno opravile prvi pravniški državni izpit, medtem ko skupino, ki je postavljena v manj ugoden položaj, tvorijo vse osebe, ki tega pogoja ne izpolnjujejo.

50 Kot v okoliščinah zadeve, v kateri je bila izdana sodba z dne 6. aprila 2017, Jyske Finans (C-668/15, EU:C:2017:278), pa je treba ugotoviti, da noben element iz spisa, ki je na voljo Sodišču, ne omogoča, da bi se ugotovilo, da bi navedeni pogoj, ki se nanaša na pridobitev prvega pravniškega državnega izpita, osebe neke narodnosti prizadel bolj kot osebe drugih narodnosti.

51 Zato je ugotovitev posredne diskriminacije zaradi takega pogoja očitno vsekakor izključena.

52 Iz tega izhaja, da je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 2(2)(b) Direktive 2000/43 razlagati tako, da to, da zasebna ustanova s sedežem v državi članici podelitev štipendij, katerih namen je spodbujanje pravnih raziskovalnih in študijskih projektov v tujini, pridrži za kandidate, ki so v tej državi članici opravili pravniški izpit, kot je ta v postopku v glavni stvari, ne pomeni posredne diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti v smislu te določbe.

Stroški

53 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

1. **Člen 3(1)(g) Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost je treba razlagati tako, da je to, da zasebna ustanova podeljuje štipendije, katerih namen je spodbujanje raziskovalnih in študijskih projektov v tujini, zajeto s pojmom „izobraževanje“ v smislu te določbe, če obstaja dovolj tesna povezava med podeljenimi finančnimi sredstvi in udeležbo pri teh raziskovalnih ali študijskih projektih, ki so prav tako zajeti s pojmom „izobraževanje“. To velja zlasti, če so ta finančna sredstva povezana z udeležbo potencialnih kandidatov pri takem raziskovalnem ali študijskem projektu, če je njihov cilj odprava vseh ali dela potencialnih finančnih ovir za to udeležbo in če je z njimi ta cilj mogoče doseči.**

2. **Člen 2(2)(b) Direktive 2000/43 je treba razlagati tako, da to, da zasebna ustanova s sedežem v državi članici podelitev štipendij, katerih namen je spodbujanje pravnih raziskovalnih in študijskih projektov v tujini, pridrži za kandidate, ki so v tej državi članici opravili pravniški izpit, kot je ta v postopku v glavni stvari, ne pomeni posredne diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti v smislu te določbe.**

Podpisi